

2024-05-27

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2024-00444

Remiss – Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet *Synpunkter till kommunstyrelsen*

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar juridik- och kanslistabens förslag till yttrande enligt bilaga 3 till tjänsteskrivelsen daterad den 27 maj 2024.

Beslutet justeras i omedelbar anslutning till sammanträdet.

Sammanfattning av ärendet

Klimat- och näringslivsdepartementet har skickat Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet (SOU 2024:11), på remiss. Utredningens mål är att rätt prövningar ska till regeringen, att domstolar och förvaltningsmyndigheter ska fungera självständigt från politiken samt att prövningarna ska bli mer effektiva.

Utredningen föreslår ändringar som rör prövningar på regerings- eller domstolsnivå. Ändringarna innebär därför väldigt liten skillnad jämfört med idag, för miljö- och stadsbyggnadsnämndens handläggning och för Nacka kommun.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden bedömer att de föreslagna ändringarna lever upp till utredningens mål men att det behövs förtydliganden och vägledning innan regelverket ändras. Det behöver även säkras att domstolarna har resurser för den ökade ärendemängden som förslagen skulle innebära.

Ärendet

Ärendets beredning

Nacka kommun har fått utredningen Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet (SOU 2024:11), på remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet. Nacka kommun har på grund av den kommunala nämndprocessen begärt anstånd med att inge yttrandet till senast den 4 juni 2024. Klimat- och näringslivsdepartementet har emellertid inte avhört varför Nacka kommun

skickat påminnelse härom. Nacka kommun kommer att inge ett preliminärt yttrande till Klimat- och näringslivsdepartementet den 31 maj och därefter det definitiva efter kommunstyrelsens sammanträde. I anledning av detta behöver kommunstyrelsen fatta beslut om omedelbar justering.

Remissen har beretts av miljö- och stadsbyggnadsnämnden och ska besvaras av kommunstyrelsen. Ärendet har handlagts av miljötillsynsenheten.

Juridik- och kanslistaben har utifrån miljö- och stadsbyggnadsnämndens synpunkter gjort en samlad bedömning av förslagen i remissen utifrån kommunstyrelsens perspektiv.

Utredningens förslag i korthet

Utredningen hanterar regeringens roll i en miljöprövning samt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter för avgifter för prövning och tillsyn enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon. Idag kan regeringen ha olika roller inom olika delar av miljöområdet. I några ärendetyper är regeringen den instans som ger tillstånd för en verksamhet, men i andra ärenden kan regeringen ha rollen att ge klar- eller stopptecken för en tillståndsprocess. I andra typer av ärenden kan regeringen vara högsta instans när ett myndighetsbeslut överklagas. Regeringen prövar även tillstånd för verksamheter i Sveriges ekonomiska zon. Utredningen föreslår en förändrad struktur för dessa ärendetyper.

Utredningen har tre viktiga utgångspunkter för sina förslag:

- 1) Att regeringens roll ska begränsas till de ärenden som behöver besked från regeringen som politiskt organ. Intresseavvägningar ska normalt sett göras av förvaltningsmyndigheter och domstolar.
- 2) Att domstolar och förvaltningsmyndigheter ska vara självständiga i sitt beslutsfattande och inte påverkas av politiska frågor.
- 3) Att förslagen ska bidra till en rättssäker och effektiv process, så att hanteringen blir snabb och enkel samtidigt som prövningarna håller hög kvalitet.

Utredningen föreslår att följande ändringar ska gälla från den 1 juli 2025:

Överklaganden av vissa typer av områdesskyddsbeslut och beslut enligt terrängkörningslagen bör hanteras av myndighet eller förvaltningsdomstol istället för av regeringen.

Ansökningar om tillstånd enligt 5§ lagen om Sveriges ekonomiska zon ska förberedas av mark- och miljödomstol, innan det överlämnas till regeringen för tillstånd.

Den mark- och miljödomstol som handlägger ansökan om åtgärd i Sveriges ekonomiska zon ska även pröva tillståndet för åtgärden i Natura 2000-område, för samma åtgärd.

Om en sökande har flera tillståndsprövningar för samma verksamhet, som även söker tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon, så ska de så långt som möjligt prövas av samma mark- och miljödomstol.

Det ska gå att ta ut avgift för prövning enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon.

En mark- och miljödomstol ska kunna föra över en miljöprövning till regeringen, om ansökan berör ett angeläget allmänt intresse som inte miljöbalken skyddar. Regeringen prövar då avvägningen mellan miljöbalkens skydd och andra intressen.

Mark- och miljödomstolen ska alltid erbjuda regeringen att ta över prövningen av överklaganden som rör Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt. Regeringen ska pröva om målet ska överlämnas, och ta över målet om det innehåller en viktig intresseavvägning utanför miljöbalkens skyddsvärden.

Förvaltningsmyndigheterna ska inte själva kunna initiera en regeringsprövning.

Regeringen ska inte på eget initiativ kunna ta över prövningen av ett mål.

Innan mark- och miljödomstolen lämnar över ett mål till regeringen så ska domstolen förbereda ett yttrande med bedömning efter sin utredning.

Mark- och miljödomstolen ska besluta om ersättning för rättegångskostnader och yrkanden om kompensation till sakägare, för ärenden som lämnas över till regeringen.

Myndigheter och kommuner ska i samband med kungörande av tillståndsansökan, som berör stora allmänna intressen utanför miljöbalken, underrätta regeringen. Regeringen får då inom yttrandetiden bestämma om ansökan ska tas över.

Regeringen får inte ta över en tillståndsprövning efter att första instansen meddelat dom eller beslut i ärendet.

Den som söker tillstånd för verksamhet som har stora allmänna intressen utanför miljöbalken, kan ansöka om undantag att slippa göra en specifik miljöbedömning. Ansökan görs till länsstyrelsen, som yttrar sig och lämnar vidare till regeringen för beslut. Regeringen kan i samband med beslut om undantag besluta att ta över prövningen av tillståndet.

Regeringen får inte ge tillstånd som gäller längre än nödvändigt, eller maximalt fyra år.

Miljö- och stadsbyggnadsnämndens bedömning och synpunkter

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden konstaterar att de föreslagna ändringarna inte direkt påverkar Nacka kommun i någon större utsträckning. Utredningen berör miljö- och

stadsbyggnadsnämndens tillsynsområden men eftersom fokus är på tillståndsprövningar och ärenden som redan idag handläggs ovanför kommunnivå, så påverkar det inte nämndens handläggning. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden ser några få scenarier då nämnden eller kommunen skulle beröras direkt:

- 1) Om kommunen fattar beslut om naturreservat och beslutet överklagas, så blir mark- och miljööverdomstolen högsta instans.
- 2) Om Försvarsmakten vill genomföra övningar eller bygga anläggningar i naturreservat;
- 3) Om en verksamhet med stor miljörisk och stort allmänvärde planerar att etablera sig i kommunen; eller
- 4) Om nämnden vill använda miljöbalken för att avhysa en verksamhet med stor miljörisk och stort allmänvärde.

I övrigt beskriver förslagen en tydligare ansvarsfördelning och struktur, som kan leda till en snabbare och mer effektiv tillståndsprocess – i de ärendetyper som berörs. Förslagen lyfter dessutom bort ärenden med liten vikt från regeringen, och för över dem till domstolarna. Det kan dock innebära att domstolarna behöver mer resurser, för att inte deras handläggningstid ska bli längre.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden bedömer att förslagen lever upp till utredningens utgångspunkter:

- 1) Rätt ärenden till regeringen.
- 2) Domstolar och förvaltningsmyndigheter ska vara självständiga från politiska frågor.
- 3) En snabb, enkel och rättssäker prövning med högre kvalitet.

För att underlätta utredningens föreslagna ändringar bedömer miljö- och stadsbyggnadsnämnden att vägledning med förtydligande av gränsdragning och definitioner behövs i god tid innan de genomförs.

Juridik- och kanslistabens utredning och bedömning

Utredningens förslag påverkar kommunen enbart i begränsad utsträckning eftersom de föreslagna ändringarna framför allt berör prövningar som redan idag ligger på regerings- eller domstolsnivå.

Juridik- och kanslistaben bedömer i likhet med miljö- och stadsbyggnadsnämnden att förslagen innebär en rad effektiviseringar och tydliggöranden, vilket på det stora hela är positivt. Regeringen avlastas bland annat från små ärenden och ärenden som i första hand behöver beslut från domstol. Detta innebär en större ärendemängd hos mark- och

miljödomstolarna. Det är därför viktigt enligt juridik- och kanslistaben att domstolarna får de resurser som behövs för att hantera en ökad ärendemängd så att ändringarna inte innebär längre handläggningstid i tillståndsprövningar och överprövningar, vilket skulle vara negativt för kommunen.

Utredningens förslag innebär att det blir tydligare var gränsen går mellan domstol och regering, vilket är positivt enligt juridik- och kanslistaben. Det är viktigt att domstolar och förvaltningsmyndigheter är självständiga från politiska frågor.

Regeringen får enligt utredningens förslag möjlighet att ta över ärenden i vissa moment men inte när som helst under handläggningen. Processen blir mer förutsägbar för alla parter vilket juridik- och kanslistaben bedömer är positivt. Det behövs dock en tydlig vägledning om när regeringen ska tillfrågas och när det är lämpligt att regeringen ska ta över ett ärende. Juridik- och kanslistaben ansluter sig till miljö- och stadsbyggnadsnämndens bedömning härom.

Möjligheten att lyfta bort kravet på specifik miljöbedömning för frågor med stort allmänintresse gör att kriser och liknande kan hanteras snabbare. Flytten av beslutsnivå från regeringen till domstol innebär en mer förutsägbar handläggning, en snabbare beslutsväg och mer rättssäkra beslut vilket juridik- och kanslistaben bedömer är positivt.

Juridik- och kanslistaben föreslår mot bakgrund av ovan att juridik- och kanslistabens förslag till yttrande beslutas antas.

Ekonomiska konsekvenser

Remissen medför inga ekonomiska konsekvenser för Nacka kommun.

Konsekvenser för barn

Remissen medför inga konsekvenser för barn.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2024

Bilaga 1. Remiss – Betänkandet Rätt frågor på regeringens bord – en ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet.

Bilaga 2. Synpunkter från miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Bilaga 3. Förslag till yttrande

Christopher Arontaus
Kanslichef
Juridik- och kanslistaben

Hjalmar Handstedt
Kommunjurist
Juridik- och kanslistaben